

УДК 338.439

Палійчук Є.С., к.е.н., доцент

Павлик І.В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОРГАНІЗАЦІЇ ХАРЧУВАННЯ

Стаття присвячена проблемам розвитку та підвищення ефективності функціонування підприємств організації харчування. У роботі досліджено категорію ефективності підприємств організації харчування та перспективи розвитку в умовах економічної трансформації. Визначено економічні важелі, що забезпечують функціонування підприємств організації харчування.

Ключові слова: підприємства організації харчування, ресторанне господарство, ефективність.

Палійчук Є.С., Павлик І.В.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПИТАНИЯ

Статья посвящена проблемам развития и повышения эффективности функционирования предприятий организации питания. В работе исследована категория эффективности предприятий организации питания и перспективы их развития в условиях экономической трансформации. Определены экономические рычаги, обеспечивающие функционирование предприятий организации питания.

Ключевые слова: предприятия, организации питания, ресторанное хозяйство, эффективность.

Palyjchuk E., Pavlik I.

THEORETICAL BASES OF IMPROVEMENT OF EFFICIENCY OF ENTERPRISES CATERING

This article deal with the problems of development and improve the efficiency of functioning of enterprises catering. In the We have investigated the category of efficiency of enterprises catering and prospects of their development in the context of economic transformation. Defined economic instruments for the operation of enterprises catering.

Keywords: enterprises catering, restaurant management, efficiency.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Громадське харчування відіграє важливу роль у житті сучасного суспільства. Підприємства громадського харчування належать державному або приватному сектору. Державний сектор громадського харчування включає в себе заклади харчування для дітей, дошкільнят, школярів, військовослужбовців, осіб, які перебувають в ув'язненні, людей похилого віку та осіб, що перебувають на лікуванні в лікарні, а також їдальні для людей, зайнятих на службі у державному секторі. Приватний сектор також може включати в себе багато з перерахованих вище підприємств, а також ресторани та інші види торгових точок, що приносять дохід.

Разом з тим, громадське харчування є одним з найважливіших факторів, що дають інтегральну оцінку соціально-економічного рівня країни і розуміння його стану необхідно для формування перспективних планів, як для представників галузі, так і для організацій, що здійснюють нагляд за об'єктами цієї галузі.

Харчування є формою споживання. У міру розвитку суспільства харчування все більше починає носити суспільно організований характер, тобто розвивається громадське харчування. За поєднанням функцій підприємства харчування відрізняються від усіх галузей, зокрема, від торгівлі та харчової промисловості. Підприємства харчової промисловості виготовляють продукти харчування, однак, як

правило, використовувати їх можна після додаткової технологічної обробки. Продукція громадського харчування не підлягає тривалому зберіганню і транспортуванню, що вимагає організації споживання її на місці.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Теоретичну основу дослідження вітчизняних вчених, таких як Д. В. Волков [1], Архіпов В.В., Русавська В.А.[2], П'ятницька Н. О. [3] Аветисова А. О. [4] , Антонова В. А. [5], Скавронська І. В. [6], Яшина О. В.[7], Сененко І.А.[8].

Цілі статті. Ціллю даної статті є дослідження ефективності діяльності підприємств організації харчування в умовах трансформації економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасні проблеми підвищення ефективності мають особливе значення для України, де відбуваються масштабні і глибинні процеси подолання економічної й управлінської криз, перехід до ринкових відносин. З урахуванням нових умов господарювання в Україні можна говорити про якісно нову роль організації невиробничої сфери.

Вчені-економісти використовують різні терміни, які по-різному характеризують співвідношення результату з визначеними цільовими настановами: результативність, доцільність, економічність, продуктивність, дієвість – лише деякі з них.

Ефективність характеризує в широкому розумінні якісну сторону розвитку суспільства. Її специфіка полягає в тому, що вона показує, за допомогою комбінації яких ресурсів отриманий кінцевий результат.

У загальному вигляді ефективність виражається через співвідношення між результатами, отриманими в процесі діяльності організації, і витратами праця, зв'язаними з досягненням цих результатів, вона є основою побудови кількісних критеріїв цінності прийнятих рішень формування матеріально-ресурсної, функціональної і системної характеристик господарської діяльності.

Ковальчук І.В. вважає що, «Категорія "ефективність" на рівні підприємства характеризує зв'язок між величиною отриманого результату його діяльності й кількістю інвестованих або витрачених у виробництві ресурсів. Підвищення ефективності можна досягнути шляхом використання меншої кількості ресурсів для створення такого результату або за використанням такої самої кількості ресурсів чи більшого випуску з відносно меншою кількістю ресурсів для створення більшого результату.

Розкриттю сутності ефективності діяльності підприємства допоможе розмежування і чітке визначення таких категорій:

- результат діяльності підприємства;
- ефект;
- ефективність діяльності підприємства;
- критерій ефективності.» [9].

На думку Горлачук В.В. «Теорія ефективності чітко розмежовує поняття ефекту і ефективності, розуміючи під першим результат заходу, а під другим – співвідношення ефекту і витрат, які його викликали. Принциповий взаємозв'язок між вказаними двома поняттями може бути виражений різницею умовного економічного результату та повних капітальних вкладень і, залежно від рівня господарювання, може отримувати: 1) національний рівень; 2) рівень підприємства. Якщо результати економічної діяльності перевищують витрати, то можна говорити про позитивний ефект, у протилежному випадку – про негативний ефект (збиток).» [10]

На нашу думку найбільш повним є визначення ефективності виробництва як категорії, яка характеризує віддачу, результативність виробництва. Вона свідчить не лише про приріст обсягів виробництва, а також про те, якою ціною, якими витратами факторів виробництва досягається цей приріст, тобто свідчить про якість економічного зростання.

На сучасному етапі важливим моментом є проведення аналізу валового доходу в порівняльних цінах, що дозволить одержати реальну уяву про ефективність роботи

підприємства організації харчування, знайти резерви збільшення валового доходу за рахунок чинників, що залежать від виробничої та комерційної діяльності підприємства.

Оцінка господарської діяльності підприємств організації харчування здійснюється виходячи з кінцевого фінансового результату — прибутку. Визначення цього показника слід починати з розрахунку прибутку від виробничо-торговельної діяльності, що визначається як різниця між валовими доходами від основної діяльності (сумою реалізованих торговельних надбавок і націнок без податку на добавлену вартість) і витратами виробництва й обігу. Абсолютна сума прибутку недостатньо повно характеризує ефективність роботи підприємств організації харчування, тому її доповнюють показником рентабельності. Для аналізу ефективності роботи, характеристики кінцевого фінансового результату комерційної діяльності у ресторанному господарстві застосовується система показників рентабельності.

Товарооборот ресторанного господарства в Україні на початок 2015 року показаний у таблиці 1.

Таблиця 1

Товарооборот торгівлі та ресторанного господарства

	(млрд. грн.)					
	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Оптовий товарооборот підприємств	492,5	993,7	1107,3	1093,3	1074,8	988,0
Оборот роздрібною торгівлі ¹	174,4	541,5	685,7	812,1	888,8	901,9
Оборот ресторанного господарства ¹	7,5	17,9	21,2	23,5	24,6	21,0
Роздрібний товарооборот підприємств	94,3	280,9	350,1	405,1	433,1	438,3

¹ З урахуванням даних суцільного одноразового обстеження та адміністративних даних щодо мережі роздрібною торгівлі та ресторанного господарства, що належить фізичним особам-підприємцям.

Аналіз даних таблиці 1. свідчить про те, що за останні 10 років оборот ресторанного господарства збільшився на 727,5 млрд. грн.[11].

Слід відмітити, що товарооборот ресторанного господарства у міських поселеннях значно більший ніж у сільській місцевості. На початок 2015 року ці показники сягали 101,41 млн. грн. у містах, 741 млн. грн. у селах.

Розвиток і вдосконалення підприємств організації харчування пов'язуються з підвищенням його ефективності. Доход і рентабельність формуються, головним чином, у процесі виробництва та реалізації продукції. Тому для підвищення рентабельності підприємств організації харчування потрібно організувати систематичне вивчення попиту на кулінарну продукцію, боротися за високу якість продукції, що випускається та культуру обслуговування. Це є запорукою збільшення товарообігу підприємств організації харчування, доходів і рентабельності.

Висновки. Одним з заходів України, які направлені на підйом матеріального і культурного рівня населення, є широкий розвиток і подальше покращення громадського харчування. Форми і засоби виробництва харчової продукції і організації індивідуального споживання виникають і розвиваються без відриву від матеріальних умов життя суспільства, а в тісних зв'язках із ними.

В умовах ринкової трансформації необхідність громадського харчування як особливої галузі господарської діяльності збереглася і викликана тим, що харчова промисловість і сільське господарство не завжди можуть виробляти продукти харчування, безпосередньо готові до вживання. Виготовлена сировина або напівфабрикати вимагають додаткового термічного оброблення в умовах домашнього господарства або в умовах уособленого виробництва. Як будь-яке дрібне господарство

домашнє приготування їжі є низьковиробничим і для суспільства не вигідним. Економія суспільної праці досягається уособленням виробництва готової продукції. Громадське харчування, виникло як результат громадського розподілу праці, сприяє ощадливому видатку праці і створює умови для прийому їжі поблизу місця роботи, навчання і відпочинку

Суть проблеми підвищення ефективності підприємств організації харчування полягає в тім, щоб на кожен одиницю ресурсів (витрат) — трудових, матеріальних і фінансових — досягати максимально можливого збільшення обсягу виробництва (доходу, прибутку). Виходячи з цього, єдиним критерієм ефективності підприємства стає зростання продуктивності суспільної (живої та уречевленої) праці.

Будь-яке підприємство прагне до підвищення ефективності діяльності, однак тільки розуміння того, від чого залежить ця ефективність, може привести до позитивних результатів. В економічному змісті під ефективністю розуміється максимально оптимальне використання всіх ресурсів підприємства. Правильно обрана стратегія виробництва і належні обсяги випуску продукції забезпечують бажаний обсяг реалізації і відповідні прибутки. Тому діяльність підприємств організації харчування визначається загальною економічною ситуацією, галузевими пропорціями і платоспроможним попитом населення.

Список використаних джерел:

1. Д. В. Волков Організації системи управління персоналом харчових підприємств як центру фінансової відповідальності [Текст] / Д. В. Волков // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2014. № 4 (66). - с. 46-54.
2. Архіпов В.В., Русавська В.А. Організація обслуговування в закладах ресторанного господарства. [Текст] / В. Архіпов. : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ЦУЛ, 2009. – 342 с.
3. Організація обслуговування у закладах ресторанного господарства: підручник [Текст] / За ред. П'ятницької Н. О. – 2-ге вид. перероб. та допов.– К.: Центр учбової літератури, 2011 – 584 с.
4. Аветисова А. О. Ресторанні мережі: конкурентні переваги, проблеми, перспективи розвитку. [Текст] / Аветисова А. О. // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2013. - № 28. - С. 117-123.
5. Антонова В. А. Конкуренція і управління конкурентоспроможністю підприємств ресторанного господарства [Текст] / В. А. Антонова // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. - 2012. - № 1 (21). - С. 54-57
6. Скавронська І. В. Пріоритетні напрямки розвитку ресторанної справи України в контексті світового досвіду [Текст] / І. В. Скавронська // Вісник Чернівецького торговельно- економічного інституту. - 2012. - Вип. 2. - С. 232-244.
7. Яшина О. В. Особливості розвитку ресторанного господарства в Україні [Текст] / О. В. Яшина // Вісник Львівської комерційної академії. - 2013. - № 38. - С. 137-141.
8. Сененко І.А. Сучасні підходи до організації управління готельно-ресторанним бізнесом [Текст] / Сененко І.А. // Економічний простір. – 2015.- №100. – с.171-181.
9. Ковальчук І.В. Економіка підприємства. [Текст] / Ковальчук І.В.: Навч. посіб. - К.: Знання, 2008. - 679 с. - (Вища освіта ХХІ століття).
10. Горлачук В.В. Економіка підприємства. [Текст] / В.В. Горлачук, І. Г. Яненкова. : [навчальний посібник] – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 344 с.
11. Статистичний щорічник України за 2014 рік.- К., 2015 - 586 с., с. 243